

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10. Για το εξωτερικό φρ. χρ. 12,50.—Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες συνδρομές (1 δρ. την τριμηνία).—Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ἄν δὲν προπληρώσει τὴν συνδρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο. — Τὰ περασμένα φύλλα πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κιόσκια, καὶ στὶς επαρχίες σ' ὅλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΜΑΣ ΚΙΝΗΜΑ

Ἐπεσε τυχαίως στὰ χέρια μου αὐτὲς τὶς μέρες ἓνα γραφομηχανημένο γράμμα τοῦ σωματείου τῶν τυπογράφων ὑπογραμμένο ἀπὸ τὸ γραμματικὸ τοῦ καὶ τὸν πρόεδρό του κ. Βρατσάνο, βουλευτὴ Ψαρῶν καὶ σταλμένο στὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῶν ἐργατικῶν σωματείων, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν. Στὸ γράμμα αὐτὸ οἱ τυπογράφοι ἀφοῦ θυμίζουσαν τὴν πρωτοβουλία καὶ τὶς θυσίες τους γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ Κέντρου παραπονοῦνται πῶς «πρόσωπα ξένα πρὸς τὴν ἐργατικὴν οἰκογένειαν», ποὺ γιὰ κακὴ τύχη γώθησαν ἐκεῖ ἐπιδιώκουσαν ἰδιοτελεῖς σκοποὺς, ἐκμεταλλεύονται «τοὺς ἀθωοτέρους σκοποὺς τῆς ἐργατικῆς οἰκογενείας», ἐκμεταλλεύονται τὰ ἀξιώματα ποὺ τοὺς ἀνέβασαν οἱ ψῆφοι τῶν ἐργατῶν εἶναι φανερὸ πῶς μ' αὐτὰ ὑπονοεῖται ὁ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κέντρου κ. Θεοδωρόπουλος, βουλευτὴς Ἀττικοβοιωτίας, ποὺ μὴ μπορώντας νὰ τὸν ἀνεχτεῖ χωρίζει τὸ σωματεῖο τῶν τυπογράφων ἀπ' τὸ Κέντρο.

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ γύρισε τὴν πλάτη στὸ Κέντρο ἓνα ἀπ' τὰ μεγαλύτερα σωματεῖά του, τῶν τροχιοδρομικῶν καὶ ἀποτέλεσε χωριστὴ δμάδα. Καὶ κοντὰ στὶς τρεῖς αὐτὲς δμάδες ποὺ ἔχουμε σχέ-

ση μὲ τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο ἔχουμε τὸ Σύνδεσμο τῶν Ἐργατικῶν τάξεων (τοῦ Δρακούλη), τὸ Σοσιαλιστικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν (τοῦ... παταριοῦ) καὶ τοὺς συνδικαλιστὲς τοῦ Χατζόπουλου. Ἐξῆ χωριστὲς καὶ πολλές ἐργατικὲς ὀργανώσεις μέσα στὴν Ἀθήνα μὲ τοὺς λίγους χιλιάδες ἐργάτες της — κ' ἔχει ὁ θεὸς!

Τὸ νοιώθει ὁ κάθε πρόμαχος τῆς ἐργατικῆς ἰδέας πῶς μὲ τέτοιες διαιρέσεις δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ σοβαρὸς λόγος γιὰ ἐργατικὸν ἀγῶνα. Μὴ μᾶς γελοῦν οἱ λίγοι ἐργατικοὶ νόμοι ποὺ ψηφίστηκαν ἀπ' τὴν περασμένη Βουλὴ ἀπὸ καλὴ καρδιά τοῦ κ. Βενιζέλου, ἀπ' τὴν ἀντίληψη πῶς ἀφοῦ κὶ ἄλλοῦ, καὶ στὴ Βουλγαρία ἀκόμα, ὑπάρχει ἐργατικὴ νομοθεσία, εἶναι ντροπὴ βρῆ ἀδερφεῖ νὰ μὴν ἔχουμε καὶ μεῖς — καὶ ἴσως καὶ γιὰ νὰ πιάσει πόδι μέσα στὸν ἐργατικὸ κόσμον γιὰ τὶς ἐρχόμενες ἐκλογές. Οἱ νόμοι αὐτοὶ εἶτανε **δυστύχημα** γιὰ τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα. Θὰ ἀπορέσουν ἴσως ὅσοι ξέρουν τὶς ἰδέες μου γιὰ τὴ φράση αὐτὴ — μὰ πιστεύω πῶς σὰ σκεφτοῦν λιγούλακι θὰ συμφωνήσουν μαζί μου. Ὁ ἀληθινὸς φίλος τοῦ ἐργάτη δὲν εἶν' ἐκεῖνος ποὺ χαίρεται ἂν λίγα ψίχουλα **χαριστοῦν** στὸν ἐργάτη χωρὶς καὶ νὰ τὰ ζητήσῃ, χωρὶς καὶ νὰ τ' ἀξίζει. Ἐμεῖς ἔχουμε φυσικὰ στὸ πρόγραμμά μας μεγάλης ἔκτασης ἐργατικὴ νομοθεσία, κηρύχνοντας τὸν πόλεμον στὸ κατὶ ἐκεῖνο ποὺ μόνο ἐκμεταλλεῦτὲς τῆς ἐργατικῆς ἰδέας μποροῦν νὰ βρῖσκουν πῶς συμβιβάζεται μὲ τὴν ἐργασία — στὸ κεφάλαιο. Μὰ τὴ νομοθεσία αὐτὴ θέλουμε νὰ **τὴν πάρει** ὁ ἐργάτης, ἀφοῦ ἡ πάρει μόνος του στὰ χέρια του τοῦ κράτους τὸ τιμὸν — ἡ ἐνωθεῖ σὲ μιὰ τέτοια **συνειδητὰ ὀργανωμένη δύναμη** ποὺ ἀπὸ φόβο νὰ τῆς κάνει παραχωρήσεις ἢ ἀστική τάξη (*). Μὰ τίποτ' ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔγινε στὸν τόπον μας! Οἱ ἐργάτες ἀντιπροσωπεύονται στὴ Βουλὴ τυπικὰ ἀπὸ ἓναν βουλευτὴ, ἐκεῖνον ἀκριβῶς ποὺ τὸ ἔγγραφο ποὺ ἀνάφερα στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀρθροῦ μου καὶ ποὺ προέρχεται ἀπὸ **ἐργάτες** χαρακτηρίζει ἐκμεταλλεῦτὴ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Πρόγραμμα τῶν ἐργατῶν εἶναι τὸ πρόγραμμα τοῦ βουλευτῆ ἐκείνου, γιὰ τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο ποὺ τάχα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατικῶν σωματείων μὲ ἀψηφῆ παρουσία τοῦ νομικοῦ τοῦ συμβούλου (ἀρθρ. 4 τοῦ Ὀργανισμοῦ του) δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἓνα ἄψυχο

(*) Αὐτὴ μας τὴν ἰδέαν ἔχουμε τὴν εὐτυχία νὰ ὑποστηρίξουμε μὲ τὴ συντροφιά τοῦ κ. Θεοδωρόπουλου καὶ στὴ σελ. 7 τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρει τὰ σοφὰ λόγια τοῦ Μάρξ, πῶς «κοινωνικὴ νομοθεσία, ἡ ἑποῖα δημιουργεῖται, προτοῦ ἢ ἐργατικὴ τάξις ὀριμώσῃ καὶ λάβῃ συνειδησὴν τοῦ ἑαυτοῦ της, δηλαδὴ προτοῦ καταλάβῃ τὴν ἀνάγκην τῆς νομοθεσίας αὐτῆς ἢ εἶναι ἐπιζήμια ἢ μὲναι χαρτὶ ἄγραφο».

ὄργανο τοῦ Παντοκράτορα αὐτοῦ. Ἡ ἐργατικὴ συνείδησις, λείπει πέρα πέρα· θὰ μοῦ μείνει ἀλησμόνητη ἡ μέρα ποῦ ἕνας ἀπ' τὰ μέλη τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κέντρου, πρόεδρος σωματείου καὶ μέλος στοῦ Ἀνώτατο Συμβούλιο τῆς Ἐργασίας μοῦ ἔλεγε σὰν ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσουμε μαθήματα στοῦ Κέντρο **«νὰ μᾶς πῆτε γιὰ τὴν πατρίδα καὶ γιὰ τὴ θρησκεία· δὲ θέλουμε ἐμεῖς σοσιαλισμό»**. Δὲν ἀρνούμαστε πῶς... ὅσο ὀλέθριος εἶναι γιὰ τὸν ἐργάτη ὁ σοσιαλισμός, τόσο ψυχαγωγικὸς καὶ συντελεστικὸς γιὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν συμφερόντων του εἶναι ὁ πατριωτισμὸς μαζὺ μὲ τὴ θρησκεία. Ἔτσι ἐξασφαλίζεται ὁ ἐργάτης γιὰ τὴ μέλλουσα ζωὴ, γιὰ τὴ ἡμερῶν δὲν τὸν ἐνδιαφέρει — μάλιστα προτιμᾷ τὸ μαρτύριον ἐδῶ κάτω γιὰ νὰ πάρει τὸ εἰσιτήριο πρώτης θέσεως γιὰ τὸν παράδεισον — καὶ ἂν ὀργανώνεται τὸ κάνει μόνο γιὰ νὰ γιορτάζει τὴ μνήμην κανονοῦ ἀγίου ἢ νὰ μαζεύει παράδες γιὰ χτίσιμο ἐκκλησιῶν. Ὁ σκοπὸς του πάντα εἶναι τὸ νὰ μάθει νὰ θυσιάζεται «ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος». Τί ἅγιος σκοπὸς! Μιὰ μόνο ἀπορία μᾶς ἀφίνει αὐτὴ ἡ **ἐργατικὴ συνείδησις** ποῦ **δημιουργεῖ** καὶ **ἐδημιούργησε** ὡς τὰ τώρα τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν (σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ σκοποῦς ἔχει «α'») τὸν συνασπισμὸν τῶν ἐργατικῶν ὀμάδων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ αὐτῶν **καὶ τὴν δημιουργίαν ἐργατικῆς συνειδήσεως πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ἐργατικῶν δικαίων.....»**· γιὰ τὴ νὰ μὴν εὐχαριστιέται μὲ τὴ δημιουργίαν ποῦ τῆς ἔκανε τόσα χρόνια ἡ ἀστικὴ μας τάξις καὶ νὰ θέλει νὰ δημιουργηθῆ καὶ στοῦ Ἐργατικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν.

Ἄν δὲν ξέχασα τὰ μαθητικὰ μου χρόνια — κάθε μέρα ὁ δάσκαλος στοῦ σχολεῖο (ὄργανο τῆς τάξεως ποῦ πολεμᾷ σήμερον ὁ ἐργάτης) μᾶς ξεροκοπανοῦσε τὰ δυὸ ἐκεῖνα ἰστανικά, τὰ ἴδια ποῦ διαβάζουμε κάθε μέρα στὶς ἐφημερίδες, ἀκοῦμε στὴ Βουλῆ, στὰ καφενεῖα καὶ στὶς ἐκκλησιὰς ἀκόμα καὶ στοὺς περιπάτους μας ἀπὸ τὸ Βδελλόπουλο. Δὲν ἔφταναν ὅλοι αὐτοὶ οἱ παράγοντες καὶ ἔπρεπε νὰ προστεθῆ σ' αὐτοὺς καὶ τὸ ΕΚΑ; Ἐμεῖς οἱ ἀπλοῖκοι ἔχουμε ἄλλη ἀντίληψιν τῆς ἐργατικῆς συνειδήσεως — καὶ σ' αὐτὸ πιστεύουμε πῶς ἔχουμε τὴν εὐτυχίαν νὰ συμφωνοῦμε μὲ τὸν κ. Σπύρο Θεοδωρόπουλο — ἔστω καὶ ἂν διαφωνοῦμε μὲ τοὺς μαθητὰς του (ἂν καλὰ θὰ εἶναι ἄδικος καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμὸς, γιὰ τὴν ὁ κ. Θ. δὲν ἐδίδαξε ποτὲ τίς ἰδέας του στοῦ ΕΚΑ, καθὼς θὰ ἴδοῦμε καὶ παρακάτω)· τὴ φανταζόμεστε σὰν ἀντίληψιν τοῦ ἐργάτη πῶς εἶναι ὁ ἀπόκληρος τῆς σημερινῆς κοινωνίας, ὁ ἐλεύτερος σκλάβος τοῦ ἐργοδότη καὶ τοῦ κεφαλαίου ποῦ ὁ ἴδιος μὲ τὰ χέρια του δημιούργησε, **ὁ ἐπαναστάτης ἐναντὶα σ' ὁ-**

λόκληρο τὸ σημερινὸ καθεστῶς. Γιὰ τὴν δὲν εἶναι μόνο οἱ ὥρες ἐργασίας καὶ τὸ ἡμερομίσθιον ποῦ χωρίζουν τὸν ἐργάτη ἀπ' τὸν ἐργοδότη· εἶναι ἕνας ὀλόκληρος κόσμος ἰδεῶν, εἶναι τὸ πᾶν. Ὁ ἐργάτης χτυπάει τὴ διαφορά τῆς τάξεως, πρᾶμα ποῦ μόνος αὐτός, ποῦ δὲν ἔχει ἄλλον παρακατινόν, μπορεῖ νὰ κάνει. Χτυπάει σύρριζα τὴ σημερινὴ κοινωνίαν καὶ ζητᾷ μιὰ νέα, δική του ποῦ ν' ἀπολαύει καὶ αὐτὸς ὀλόκληρο τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του. Τέτοια ἐργατικὴ συνείδησις χρειάζεται γιὰ τὴν ἐπιδίωξιν τῶν ἐργατικῶν δικαίων. Τέτοια ἐργατικὴ συνείδησις φέρνει τὸ συνασπισμὸν τῶν ἐργατικῶν ὀμάδων. Ἄν σήμερον σιγὰ σιγὰ διαμελίζεται τὸ Κέντρο, ἂν τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα ἀφίνουν τὸν κ. Θεοδωρόπουλο γιὰ ν' ἀγκαλιαστοῦν ἄλλους, πιστεύουμε ἀκόμα πῶς χειρότερος ἀπ' αὐτόν, αὐτὸ γίνεται γιὰ τὴν ἰδέαν ποῦ ἔπρεπε νὰ συνέχει τοὺς ἐργάτας, ποῦ θὰ τοὺς ἔκανε ν' ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ πρόσωπα τοῦ προέδρου ἢ τοῦ νομικοῦ συμβούλου. Ἄν ὑπῆρχε ἡ ἐργατικὴ συνείδησις, ὁ κ. βουλευτὴς Ψαρῶν δὲ θὰ εἶτανε βέβαια πρόεδρος τοῦ σωματείου τῶν τυπογράφων καὶ ὁ κ. Θεοδωρόπουλος θὰ εἶτανε μισθωτὸς δοῦλος τοῦ Κέντρου γιὰ νὰ τρέχει σὲ Ἰπουργεῖα, δικαστήρια καὶ ἀστυνομίαις — ὄχι ὅμως ἀφέντης, παντοκράτορας. Τώρα οἱ ἐργάτες εἶναι προσωπολάτρεις σὰν καὶ πρὶν· θὰ φωνάζουνε βέβαια «ζήτω καὶ τοῦ Θεοδωρόπουλου» ἢ θὰ τὸν πολεμοῦνε, φωνάζοντας «ζήτω καὶ τοῦ Βλαδιανοῦ». Νά, ὁ τέλειος ἐκφυλισμὸς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος!

Μπροστὰ σὲ τέτοια χάλια — ποιὸς ἀμφιδάλλει πῶς κακὸ κάνουν οἱ ἐργατικοὶ νόμοι ποῦ ἤρθαν στοὺς ἐργάτας σὰν τὸ μάννα, χάρη στὴν ἐπέμβαση τοῦ Μωϋσῆ τους καὶ νομικοῦ συμβούλου τοῦ Κέντρου; Ὁ κ. Βενιζέλος, ὁ θεάνθρωπος Μεσσίας ρεκλαμαρίστηκε σὰ μοντέρνος πολιτικὸς (πραγματικὰ μοντέρνος θὰ εἶτανε ἂν εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ ξαναδιαβάσει τὸ λόγο του τῆς Μ. Βρετανίας καὶ εἰδικὰ ὅσα εἶχε πεῖ ἐκεῖ γιὰ πολιτικοὺς σύλλογους) — μᾶς παρουσίασε καὶ τὴν αὐθεντίαν τοῦ ἐπὶ ἐργατικῆς γῆς ἀντιπροσώπου του Μωϋσῆ, μὰ χαντάκωσε τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα. Ἐνίσχυσε τοὺς ἐργάτας στὴ μοιρολατρεία τους, τοὺς παράδωσε σύξυλα στὸν κ. Μωϋσῆ, τοὺς ἄφησε νὰ πιστεύουνε στὰ θαύματα ποῦ τοὺς κάνει ὁ Μεσσίας ὕστερα ἀπὸ τίς προσευχὰς του — καὶ μόνον ἀνθρώπους δὲν τοὺς ἔκανε ποῦ νάχουνε πολιτικὴ ὑπόσταση, ποῦ νὰ μποροῦν ν' ἀνίχνουνε σ' ἕνα κόμμα μὲ ἀρχές, νὰ ἐξελέγχουν τοὺς προστάτες τους, νὰ εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἴδουν καὶ διεκδικήσουν τὰ συμφέροντά τους καὶ νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐκμεταλλεῦτον ἀπ' τὸν πρῶτον τυχόντα ταχυδακτυλουργό. Ἀπομάκρυνε ἀπ' τοὺς ἐργάτας τὴν κοινοστο-

πία αυτή, τὸ κοινὸ χτῆμα ἔλων τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς ἐποχῆς μας, πὼς ἡ ἴδια δύναμη τοῦ καθενὸς ἦρθε ν' αντικαταστήσει τὸ θαυμάτων τῆ μυθολογική.

Ὁ κ. Θεοδωρόπουλος δὲν εἶχε παρὰ νὰ χρησιμοποίησει γιὰ τὸ συμφέρο του ἄλλα αὐτά. Ὁ κ. Βενιζέλος εἶχε μιλήσει γιὰ τὴν πολιτικὴ διαπαιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ ποὺ θὰ ἐπιδίωκαν οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι — καὶ τὸ ξέχασε· γιατί νὰ μὴν ξεχάσει καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν εἶτανε καὶν Μεσσίας πὼς τὸ ΕΚΑ εἶχε σκοπὸ «γ'») τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐργατῶν ἠθικῶς, ὑγιεινῶς, οἰκονομικῶς, ἐπαγγελματικῶς, διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολῶν ἐσπερινῶν καὶ Κυριακῶν, διὰ τῆς ὀργανώσεως διαλέξεων.....», γιατί νὰ μὴν ξεχάσει ὅσα εἶπε στίς 21 Μαρτίου 1910 στὰ ἐγκαίνια τοῦ Κέντρου (κοίτα φυλλάδιον «Ἐργατικὴ ὀργάνωσις»); Ἄν μορφωνότανε οἱ ἐργάτες δὲ θὰ εἶχανε ἀνάγκη ἀπ' τὰ φῶτα του, δὲ θὰ εἶτανε βουλευτῆς, δὲ θὰ εἶτανε ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος προστάτης τῶν ἐργατῶν. Δὲν μπορούσαμε ν' ἀπαιτήσουμε καὶ ἀπ' αὐτὸν ὅ,τι ἔκανε κάποιος ἄλλος νομικὸς σύμβουλος σὲ μιὰ θεσσαλικὴ πόλιν, ποὺ, ἅμα μόρφωσε τοὺς ἐργάτες, τοὺς εἶπε «τώρα πιά φεύγω, γιατί σὰς εἶμαι περιττός· μορεῖτε μόνοι σας νὰ διοικηθεῖτε». Ὅμως ἀξίζει νὰ μάθει κανεὶς πὼς σκεφτότανε πρὸ τρία χρόνια ὁ κ. Θεοδωρόπουλος· τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο, ἔλεγε, «θὰ γίνῃ ἐστία συγκεντρωτοῦ φωτὸς γνώσεως καὶ ἐπιστήμης σιγὰ σιγὰ, φωτὸς, τὸ ὅποιον θὰ ριφθῆ βαθειά — βαθύτατα εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἐργατῶν καὶ εἰς τὸν λογισμὸν τῶν συννεφιασμένων ἀπὸ τὰ σύννεφα τῆς ἀμαθείας· καὶ θὰ τοῦ ἐξυπνήσῃ μέσα του τὴν ἀντεπίγνωσιν, τὴν αὐτοβουλίαν, τὴν αἰτενεργίαν, τὴν αἰτεῖσιν, τὴν αὐτοπεποίθησιν»· μετὰ τὴν ὀργάνωσιν αὐτὴ ἔλπιζε πὼς οἱ ἐργάτες «θὰ σπάσουν μίαν ἡμέραν τὰ δεσμά τῆς Προλήψεως καὶ τὰς ἀλύτους τῆς Συνθηθείας, τῶν δυὸ δρακόντων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἐργάτης-λαὸς δουλεύει ἕως τώρα»· τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο θὰ ἔτεινε νὰ κάνῃ τὸν ἐργάτη «νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης, μετὰ ἄλλας τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς τῆς διὰ τὴν ἀπλοποίησιν καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς ζωῆς· ὅς τὸ νὰ τοῦ φανερώσῃ ἄλλους τοὺς ἀπίρους κρυφοὺς ἐχθροὺς οἱ ὅποιοι καιροφυλακτοῦν διὰ νὰ τοῦ ὑπονομεύσουν τὴν ὑγείαν του, τὴν περιουσίαν του, τὴν ἐλευθερίαν του, τὴν γαλήνην του.....»· ἀνάφερνε τὰ λόγια τοῦ Simon πὼς ἡ ἰσότης εἶναι καρπὸς τῆς πνευματικῆς μόρφωσης καὶ τέλειωνε θυμίζοντας τὰ λόγια τοῦ Ρόσμερ στὸ Ρόσμερσχόλμ τοῦ Ibsen πὼς χρειάζεται λαϊκὴ ὀργάνωσις ποὺ νὰ ἐξευγενίζῃ τοὺς ἀνθρώ-

πους «ἐλευθερώνοντας τοὺς στοχασμοὺς καὶ ἐξαγνίζοντας τὰς θελήσεις».

Δὲν εἶμαστε τόσο ἀδιάκριτοι γιὰ νὰ ρωτήσουμε τί ἀπ' αὐτὰ ἔκανε ὁ κ. Θ. στὸ Ἐργατικὸ Κέντρο καὶ ἂν ἀκόμα ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύει ὅσα ἔλεγε τότε. Αὐτὸ ὅς τὸ κάνουν οἱ ἐργάτες τοῦ Κέντρου· αὐτοὶ νὰ ζητήσουν τὴν μόρφωσιν, αὐτοὶ νὰ ἐπιδιώξουν αὐτενέργεια καὶ ἀνεξαρτησία ἀπὸ κάθε προστάτη, ἀπὸ κάθε νομικὸ σύμβουλο. Δυστυχῶς σὲ τέτοιον πνευματικὸ ἐπίπεδο τοὺς κράτησε ὁ κ. Θ. ὥστε ὄχι μόνο νὰ μὴν τοῦ ζητοῦν τέτοια πράγματα — μα καὶ φεύγοντας ἀπὸ αὐτὸν νὰ ζητοῦν ἄλλες ὁμοίους καὶ χειρότερες ἀγκαλιὰς γιὰ νὰ πέσουν. Καὶ λέω χειρότερες, γιατί τέλος πάντων ὁ κ. Θ. ἀπὸ ἰδιωτεία, ἀπὸ προσωπικὸ τοῦ συμφέρο, ἀπὸ ὅ,τι θέλετε — ὁπωσδήποτε κάτι ἔκανε γιὰ τοὺς ἐργάτες· ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ μὴν κάνῃ οὐτ' αὐτό, μπορεῖ νὰ τοὺς ἐκμεταλλεύονται μονάχα.

Μὰ ἴσως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Νομ. Σύμβουλος ἔχει συμφέρο ν' ἀλλάξῃ τακτικὴ. Πιστεύω νὰ νοιώθῃ πὼς τὸ ἔδαφος ἀρχίζει νὰ φεύγῃ κάτω ἀπ' τὰ πόδια του. Οἱ ἀνταρσίες ἐρχονται ἀλλεπάλληλες καὶ ξέρω καλῶς πὼς ἔχουν τάσιν νὰ ἐξακολουθήσουν, ὥστε πολὺ γλήγορα νὰ μείνῃ στρατάρχης χωρὶς στρατιῶτες. Ὅστε καλὸ θὰ εἶναι νὰ ξαναδιαβάσῃ τώρα τὸ λόγόν του ἐκεῖνο· καὶ ἂν ὄχι γιὰ τὸ πραγματικὸ συμφέρο τῶν ἐργατῶν ποὺ ὡς τώρα φαίνεται νὰ μὴν τὸ λογάρισε παρὰ μόνο γιὰ μέσο τῆς ἀνόδου του — ἴσως γιὰ τὸ προσωπικὸ τοῦ συμφέρο βρεῖ πὼς πάντως καλύτερο θὰ εἶναι νὰ μορφωθοῦν οἱ ἐργάτες, καὶ νὰ μορφωθοῦν πραγματικὰ ἐπάνου σ' ἓνα ὠρισμένο πολιτικὸ πρόγραμμα, σπάζοντας τὴν πρόληψιν καὶ τὴν συνήθειαν ποὺ τοὺς ἐπέβαλαν οἱ ἐχθροὶ τους καὶ ποὺ πρέπει γιὰ χατῆρι τοῦ ἀγῶνα τους νὰ βροῦν τὴν δύναμιν νὰ τινάξουν.

Ὅσο γιὰ τοὺς ἐργάτες, αὐτοὶ εἶναι καιρὸς πιά — ἀδιάφορο τί θὰ κάνῃ ὁ κ. Νομ. Σύμβουλος — ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τους· νὰ προσπαθήσουν νὰ μορφωθοῦν, βρίσκοντας τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους ποὺ χωρὶς προσωπικὸ τοῦ συμφέρο νὰ τὸ κάνουν (καὶ τέτοιοι κάποιον θὰ βρεθοῦν) καὶ παρατώντας τους μ' ἓνα «εὐχαριστῶ» σὰ νοιώσουν πὼς μορφώθηκαν τόσο, ὥστε νὰ μὴν χρειάζονται προστάτες ἐξωτερικούς. Νὰ δυσπιστήσουν σὲ κάθε ἄνθρωπον ποὺ νὰ μὴν εἶν' ἐργάτης. Νὰ νοιώσουν πὼς εἶν' ἐπαναστάτες καὶ πὼς πρέπει, γιὰ νὰ πᾶν μπροστά, νὰ πετάξουν κάθε πρόληψιν ἠθικὴν, πολιτικὴν ἢ θρησκευτικὴν ποὺ τοὺς ἐπέβαλε ἀσυνείδητα ἢ πλουτοκρατία, νὰ κρατήσουν ἀπὸ ὅ,τι ξέρουν καὶ πιστεύουν σήμερον μόνον ὅ,τι συμφωνεῖ μετὰ τὸ πραγματικὸ τοῦ συμφέρο. Ἐτσι ὀργανώνονται παντοῦ τὰ σοβαρὰ ἐργατικὰ κινήματα.

Κι όταν αυτοί μορφωθούν καλά, όταν αποκτήσουν τη σύμφωνη με τα συμφέροντά τους ιδεολογία, την αληθινή εργατική συνείδηση, τότε δε θα τους χωρίζουν πια τα πρόσωπα νομικοσυμβουλίσκων ή προεδρίσκων, τότε και μόνον τότε θα εξασφαλιστεί ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ και η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ, που είναι απαραίτητα για να επιδιώξουν τα δίκαιά τους (*).

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΒΑΦΤΙΣΜΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σε κάποιο χωριό των Καλαβρύτων βρέθηκε ένας πατέρας που είχε το θάρρος να μη βαφτίσει τα παιδιά του. Ο κ. αστυνόμος και μερικές εφημερίδες αρχίσανε να τον απειλούν πως θα τον καταγγείλουν στον εισαγγελέα για το κακούργημα, ο να ζούμε ακόμα στο μεσαιώνα. Κρίμα που η Ίερα Έξέταση δεν έχει πια πέραση, για να παραδοθούνε ο πατέρας και τα αδάφταστα στη φωτιά.

Έγώ αν είμωνα εισαγγελέας θα έλεγα σε κείνον που θα τους κατάγγελε αυτά τα λόγια.

— «Ο πατέρας αυτός δεν μπορεί να τιμωρηθεί ή να αναγκαστεί να βαφτίσει τα παιδιά του, γιατί σε κανένα κράτος του κόσμου δεν υπάρχει νόμος που επιβάλλει το βάπτισμα, και μάλιστα στην Ελλάδα, που δεν έχει ούτε Πάπα, ούτε παππαδοκρατία, ούτε αντισημίτες και άλλα τέτοια προϊόντα του σκοτεινού μεσαιώνα. Πώς θέλετε λοιπόν να εφαρμόσω νόμο που δεν υπάρχει στο Σύνταγμά μας, αλλά μονάχα στο κεφάλι μερικών προληπτικών ανθρώπων; Γι' αυτό σας παρακαλώ να αφήσετε ήσυχο τον πατέρα αυτόν και τα δικαστήρια της πατρίδας σας,

(*) Κι από δυο λόγια για τις άλλες εργατικές οργανώσεις. Ο συνδικαλισμός μας φαίνεται να τονίζει πάρα πολύ την άμεση δράση και να παραγνωρίζει την *πραγματική δύναμη* των εργατών (ίσως άλλοτε μου δοθεί ευκαιρία να τον αντικρούσω καταλεπτά) — ώστε να θεωρώ τις προσπάθειες του κ. Χατζόπουλου, αν και αναγνωρίζω την αφιλόδοξη ειλικρίνιά του, ιδίως στον τόπο μας κ' έπειτα απ' όσα γράφει στους «Καιρούς» της 30 του Μάη (αριθ. 148) άσκοπες και βλαβερές. Ο κ. Δρακούλης έχει μια περίεργη και κάπως κούφια δοξομανία με ιδέες συγχυσμένες αφού δεν κατορθώνει να νοιώσει πως το εργατικό κίνημα που δεν αγκαλιάζει το δημοτικισμό είναι μια μεγάλη νούλλα. Τέλος το σοσιαλιστικό κέντρο του παταριού μας φαίνεται, για την ώρα, για το σοβαρώτερο, οι εργάτες του προσπαθούν να μορφωθούν πραγματικά επάνου στο διεθνές σοσιαλισμό και μας δίνουν πολλές ελπίδες για το μέλλον. Αποτελεί μια καλή ζύμη, που μπορεί να μορφώσει και τους άλλους εργάτες και πιστεύω πως με την οργάνωση αυτή θα συγχωνευτούν, όπως φαίνονται τουλάχιστον τα πράγματα σήμερα, οι εργάτες που ξυπνούν πραγματικά.

που έχουν να κάνουν πιδ σπουδαίες δουλιές παρά να υποστηρίζουνε τη θρησκομανία».

Με τέτοια λόγια έπρεπε κάθε τίμιος εισαγγελέας να απαντήσει στους φανατικούς χριστιανούς του «μεσαιώνα του είκοστου αιώνα».

Όλοι όμως έμεις που θαυμάζουμε τους ευρωπαϊκούς λαούς για τα αερόπλανά τους, για τα κανόνια και τα υποβρύχιά τους, δε ρίχνουμε και καμιά φορά μια ματιά σε κείνη την Ευρώπη που πέταξε το ζυγό της εκκλησίας με τους παππάδες και τους τύπους της, που αποβλακώνουν τον κόσμο και τον κάνουν ανίκανο για κάθε σοβαρή επιστημονική σκέψη; Η Γαλλία που την αγαπάμε σε δεύτερη πατρίδα, έχωρισε την εκκλησία από το Κράτος και 'διώξε τους καλογέρους, τις βδέλλες αυτές των περισσοτέρων χριστιανικών κρατών. Η Γερμανία που τη θαυμάζουμε τόσο για το μεγαλείο της, έχει τους ντισσιντέντες (Dissidenten), που έχουν διακόψει κάθε σχέση με την εκκλησία. Αυτοί δε βαφτίζονται, ούτε οι ίδιοι, ούτε τα παιδιά τους, παντρεύονται χωρίς παππά (ο νόμος ζητάει μονάχα τον πολιτικό γάμο), πεθαίνουν και θάφτονται χωρίς το ρασοφόρο αντιπρόσωπο της εκκλησίας. Από τους κατοίκους λ. χ. του Βερολίνου 25 ο)ο είνε ντισσιντέντες, και δεν πιστεύω, ότι όλοι αυτοί είναι «ανισόρροποι» όπως έλεγε κάποια Αθηναϊκή εφημερίδα τον Καλαβρυτινό πατέρα. Όλα τα Πανεπιστήμια της Ευρώπης έχουν μια ή περισσότερες έδρες, από τις οποίες διδάσκεται φανερά, ότι τα παραμύθια της Παλαιάς και τα θαύματα της Νέας Διαθήκης υποχώρησαν στην επιστημονική έρευνα του Δαρβίνου. Τόσοι καθηγητές των φυσικών επιστημών διδάσκουν στη νέα γενεά, ότι πέρασε η εποχή του Δυϊσμού, δηλαδή της διάκρισης μεταξύ θεού και ανθρώπου, ψυχής και σώματος, και ότι θριαμβεύει η θεωρία του Μονισμού για την ένότητα κάθε εκδήλωσης της φύσης, μια θεωρία που απόδειξε, ότι δεν υπάρχει καμιά υπερφυσική δύναμη, στην οποία θέλουν να στηρίζουν μερικοί άνθρωποι την πνευματική, οικονομική και πολιτική τους υπεροχή.

Τον Καλαβρυτινό αυτόν τον θεωρώ σαν πρώτο σημάδι μιας νέας επανάστασης της επιστήμης και της αλήθειας κατά της δεισιδαιμονίας και των νεκρών τύπων και λόγων της εκκλησίας.

A. STEINMETZ

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Λένε πως στον κ. Τοτό Δαμίρη τα «Λάθη της Όσιας» στοιχίσανε πάνω από 2 1)2 χιλιάδες δραχμές. Απ' αυτές, χίλιες πεντακόσιες πήρε ο θίασος που τό έπαιξε δυο βραδιές, πεν-